

Департамент культури, національностей, релігій та
охорони об'єктів культурної спадщини
Одеської обласної державної адміністрації
Одеська обласна універсальна наукова бібліотека
імені М. Грушевського
Науково-методичний відділ

ВИВЧАЄМО УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Методичні пропозиції

**щодо роботи бібліотек в напрямку організації курсів
української мови та створення українських розмовних клубів**

**Одеса
2023**

Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»¹, ухвалений Верховною Радою 25 квітня 2019 року у поточній редакції від 25 червня 2023 року, забезпечує пріоритетність української мови у понад 30 сферах суспільного життя: зокрема у державному управлінні, ЗМІ, сфері освіти, науки, культури, реклами, послуг. Норми статті 23 Закону України «Державна мова у сфері культури» чітко стосуються діяльності бібліотек. Сьогодні, у період повномасштабної агресії РФ, у переважній більшості бібліотеки стали центрами підтримки громадян, зокрема у питанні опанування державної мови, розуміючи, що утверджуючи мову, ми посилюємо наш фронт, нашу незалежність.

На базі розгалуженої мережі бібліотечних установ по всій країні та за сприяння Уповноваженого із захисту державної мови було збільшено кількість курсів та розмовних клубів з вивчення української мови на базі публічних бібліотек (у тому числі дистанційних та онлайн-курсів) для різних категорій осіб. Проводиться активна робота над актуалізацією бібліотечних фондів. Бібліотеки позбуваються книжкових видань, зміст яких спрямований на ліквідацію незалежності України, пропаганду насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, а також тих, що фізично зношені та морально застарілі, зокрема періоду СРСР.

Кількість охочих перейти на українську або просто покращити знання рідної мови збільшується щодня. Попит на вирішення цього завдання збільшився внаслідок зростання вимог внутрішньо переміщених осіб. Бібліотеки, відповідно до попиту та дбаючи про реалізацію нового погляду на використання своїх приміщень, стали ініціаторами створення курсів вивчення української та українських розмовних клубів, які допомагають легко і швидко заговорити українською без помилок.

¹ Про забезпечення функціонування української мови як державної : [Закон України № 2704-VIII від 25.04.2019 р. (у поточ. ред.: Документ № 2704-VIII ред. від 25.06.2023 р.) // Верховна Рада України : сайт. Дата оприлюднення: 25.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>. (дата звернення: 05.10.2023).

Досвід свідчить, що курси з вивчення української мови повинні вести професіонали – викладачі мови та мають проводитися в населеному пункті, де працює освітній заклад (школа, коледж та ін.). Якщо курси проводитимуться у бібліотеці, то бібліотека повинна укласти угоду про проведення занять на її території, обов’язково указавши дати, час проведення занять, слухацьку аудиторію та інше. Слід зазначити, що публічна бібліотека, або її філія, не має права видавати ліцензійний документ про закінчення курсів.

Для бібліотек, де не має можливості залучити до проведення занять на курсах вчителів-професіоналів української, але є доступ до мережі Інтернет та можливість користуватись соціальними мережами, ми зібрали добірку безплатних ресурсів, де українську можна вивчити з нуля або вдосконалити знання.

- **Офіційний сайт української мови** ²

Цей ресурс корисний як для початківців, так і для більш досвідчених учнів. Тут зібрані основні правила мови, які покликані розширити знання.

Окремий розділ сайту присвячений історії української мови. Тож завдяки цьому сервісу можна не тільки поглибити свої мовні знання, а ще й зрозуміти хід історичних подій. Зокрема можна дізнатися, коли виникла українська мова та як вона розвивалася впродовж останніх століть.

- **«Мова — ДНК нації»** ³

Цей освітній проєкт для тих, хто хоче вдосконалити свої знання української мови, має інтерактивний сайт де пропонує вивчати мову через різні інструменти: бібліотека, блог, вправи, диктанти. Також є змога перевірити свій текст та виявити граматичні, лексичні та орфографічні помилки в режимі online.

² Офіційний сайт української мови. URL: <http://ukrainkamova.com/>. (дата звернення: 05.10.2023).

³ Мова – ДНК нації : сайт. URL: <https://ukr-mova.in.ua/>. (дата звернення: 05.10.2023).

- **Тренажер з правопису української мови** ⁴

«Тренажер з правопису української мови» пропонує різноманітні теми до опрацювання: від правопису голосних до вживання фемінітивів. А для тих, хто використовує гумор як інструмент вивчення, є урок «Мовні жарти». Усі завдання об'єднані в блоки для зручного користування. На сайті також можна знайти чимало прикладів з класичної й сучасної літератури.

- **MOVA.info** ⁵

На сайті можна знайти електронний підручник української мови, словники та пізнавальні лінгвістичні ігри online.

На порталі MOVA.info працюють співробітники Інституту філології Київського університету імені Тараса Шевченка, які підготували проекти «Корпус української мови», «Морфемно-словотвірна база української мови», «Наймилозвучніше слово української мови», «Електронний підручник української мови», та ін.

Останній дає змогу опрацювати теоретичну частину, а потім перейти до практичної, аби успішно засвоїти викладену теорію. Щобільше, підручник містить інтерактивне тестування, після проходження якого є можливість проаналізувати свої помилки. А пізнавальні лінгвістичні ігри дадуть змогу полегшити процес навчання та зробити його цікавішим.

- **Онлайн курс «Українська мова» від освітнього проекту «Education Era»** ⁶ – української студії онлайн-освіти.

Безплатний курс української мови та літератури від Education Era складається з 14 лекцій та розрахований на 6 тижнів. Тут можна ознайомитись з основними розділами мовознавства, фонетики та орфографії та поповнити своє мовлення новою лексикою, зокрема фразеологізмами.

⁴ Тренажер з правопису української мови : сайт. URL: <https://ukr-mova.in.ua/>. (дата звернення: 05.10.2023).

⁵ **MOVA.info** : лінгвістичний портал. URL: <http://www.mova.info/>. (дата звернення: 06.10.2023).

⁶ **EdEra** : сайт. URL: <https://ed-era.com/>. (дата звернення: 06.10.2023).

Половина курсу зосереджена на морфології, без якої не обійтися у процесі вивчення і використання мови. В процесі навчання складаються два іспити – проміжний і завершальний. Наприкінці курсу видається сертифікат про успішне засвоєння знань.

Education Era – український освітній проєкт, що створює повноцінні онлайн-курси, мета яких – зробити освіту в Україні доступною та якісною. На сайті порталу зібрано курси різних напрямків: від медіаграмотності до історії України.

- **Проект Р.І.Д.** ⁷

Р.І.Д. – додаток для охочих покращити українську мову та водночас поринути в історію, культуру, етнологію України. Проєкт «Р.І.Д.» – це абревіатура трьох слів: рід, історія, духовність – волонтерський айти-лінгвістичний проєкт: мобільні програми, лекції та інтерактиви для всієї родини. Це проєкт зі «смачними українськими словами». Щодня ви будете отримувати три слова для запам'ятовування. За кожне таке слово нараховується внутрішня валюта «пісок часу».

Завдяки тому, що додаток містить фото, відео та аудіо, інформація сприймається легко. Тут можна позмагатися з іншими учасниками, а щоб прискорити свій розвиток у грі – додавати власні слова та отримувати за це бонуси. Проєкт Р.І.Д. – це не тільки додаток, а ще сайт і блог, де завжди знайдеться цікаве для прочитання.

- **Курс «Сучасна українська мова»** ⁸

Цей курс від Освітнього Хабу міста Києва створено на базі «Українського правопису» 2019 року. Тут можна ознайомитися з новаціями, які запроваджені новим правописом, вивчити чи повторити базу української мови: звуки й букви, орфографію, пунктуацію.

⁷ Рідися з українським : [прект Р.І.Д.] // YouTube : відеохостинг. URL: <https://www.youtube.com/channel/UChKmbMu6KRgbyCrBSPiJog>. (дата звернення: 07.10.2023).

⁸ Сучасна українська мова // Освіт. хаб м. Києва : сайт. URL: <https://eduhub.in.ua/courses/suchasna-ukrajinska-mova>. (дата звернення: 07.10.2023).

Окремий модуль присвячено діловій українській мові. А ще на цьому курсі можна дізнатися головне про фемінітиви та маскулінітиви.

- **Курс «Українська за 27 уроків»⁹**

Курс для тих, хто нарешті наважився подолати мовний бар'єр та розвинути навички спілкування українською у побуті. Навчання розроблялося проектом «Є-мова» – платформою з вивчення української мови з акцентом на живе спілкування.

Курс складається з відеоуроків і конспектів, проміжних тестів та творчих завдань.

- **Вивчення української мови від ЮНІСЕФ¹⁰**

Тут пропонують уроки, розміщені у вільному доступі на освітній платформі ЮНІСЕФ Learning passport.

Ця освітня платформа розрахована на дітей, молодь, освітян та батьків.

На офіційному сайті Уповноваженого із захисту державної мови¹¹ оприлюднено список по областях, де кожен може знайти безплатні курси української мови у своєму місті, селищі та ін.

Пропонуємо ці рекомендації-посилання активно поширити серед користувачів бібліотеки, а також серед мешканців громади, розмістивши ці посилання або на офіційній сторінці Фейсбук громади, або в письмовому вигляді в бібліотеці та офіційному приміщенні громади.

⁹ **Українська за 27 уроків** // PROMETHEUS : сайт. URL: <https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+UKR101+2020>. (дата звернення: 07.10.2023).

¹⁰ **Курси української мови на освітній платформі Learning passport** // УІПО (Укр. ін-т розвитку освіти) : сайт. URL: <https://uied.org.ua/kursy-z-ukrayinskoyi-movy-na-osvitnij-platformi-learning-passport/>. (дата звернення: 07.10.2023).

¹¹ **Інформація про безкоштовні курси, розмовні клуби, інтернет-ресурси для опанування та підвищення рівня володіння українською мовою** : [зокрема в Одеській області] // Уповноважений із захисту державної мови : сайт. URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua/kursy>. (дата звернення: 07.10.2023).

Перед бібліотеками сьогодні стоїть конкретна мета: занурити слухача, користувача у середовище української мови, розвинути його комунікативні навички в різних життєвих ситуаціях і сферах спілкування. Пропонуємо бібліотекам (практично усі бібліотеки мають досвід роботи щодо організації аматорських об'єднань, бібліотечних аматорських клубів) провести роботу щодо організації розмовних українських клубів. Клуби ці можна назвати вже відомими назвами – «Говоріть українською», «Мова – ДНК нації», «Живе українське слово», «Вільна українська», «Живе українське слово».

Основна відмінність клубу від курсів української мови – невимушена атмосфера для розмов усіх охочих підвищити свій рівень знань з української мови.

Особливу увагу слід приділити залученню до засідань клубу внутрішньо переміщених осіб, молодь, дітей. Бібліотекар має за необхідності уважно вивчати запити учасників, щодо проведення засідань, брати до уваги час, коли можуть збиратись члени клубу, активно розповідати про роботу клубу в пресі, соціальних мережах, та й просто на вулиці.

Учасники клубу обговорюють твори українських письменників – сучасних та класиків, читають голосно українські вірші, навіть співають пісні за допомогою працівників будинку культури, або самодіяльних артистів, виступають на літературних зустрічах, презентують виставки творів улюблених письменників, беруть участь у заходах бібліотеки.

Організувати роботу клубу допоможе **Положення про Український розмовний клуб (Додаток № 1)** та вивчення статті Ольги Нагорнюк «Розмовний клуб в бібліотеці», опублікованої у журналі «Бібліотечний форум» № 3(33) 2023 року, повний текст якої розміщено на блозі «Бібліотечному фахівцю» науково-методичного відділу Одеської обласної універсальної наукової бібліотеки імені М. С. Грушевського (<https://app.box.com/s/je3qvtlpeqyz3wkp7ug7d251erid8mpo>).

Назва бібліотеки

Затверджую

Положення про Український розмовний клуб

Загальні положення

Український розмовний клуб (далі – УРК) створено в бібліотеці для вивчення та популяризації української мови, практики застосування української мови в офіційному спілкуванні та повсякденному побуті.

УРК у своїй роботі керується нормами Конституції України, Закону України «Про функціонування української мови як державної», регіональної програми розвитку та функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя в Одеській області на 2023-2025 роки.

Основні завдання Українського розмовного клубу

Метою роботи УРК є:

- популяризація української мови;
- покращення рівня володіння державною мовою;
- підвищення культури мовного спілкування;
- залучення широкого кола користувачів до удосконалення спілкування державною мовою;
- заохочення мешканців до спілкування українською мовою;
- сприяння читанню творів української літератури;
- надання ресурсів, наявних в бібліотеці, для вивчення української мови.

Зміст і форми роботи

Форми роботи УРК:

- проведення відкритих обговорень творів українських письменників;
- спільні читання української класичної літератури, творів сучасних письменників і поетів;
- обмін думками та враженнями про прочитане;
- рекомендації щодо читання улюблених творів учасників клубу;
- знайомство з новинками сучасної української літератури;
- огляд нових надходжень літератури;
- публічні виступи учасників УРК;
- участь учасників УРК в заходах відділу;
- виступи на літературних вечорах, читаннях, презентаціях, історичних лекціях.

Партнерська діяльність УРК

Клуб підтримує зв'язок з усіма зацікавленими організаціями, установами, громадськими діячами, які сприяють розвитку та популяризації української мови. Клуб співпрацює з іншими платформами, що займаються популяризацією української мови, обмінюється досвідом та кращими практиками роботи.

Комунікація УРК

Комунікаційна робота УРК спрямована на інформування відвідувачів бібліотеки, всіх охочих до вивчення української мови, мешканців та гостей міста, внутрішньо переміщених осіб про діяльність клубу.

Інформація про засідання клубу, тематику завдань на наступні зібрання, світлини з заходів публікується на сторінці бібліотеки, або територіальної громади, друковані матеріали розташовуються на дошці оголошень установи.

Організація роботи УРК

Робота УРК бажано здійснюється керівником бібліотеки, або за домовленістю членом бібліотечного активу, який призначається ведучим клубу. Керівник засідань може змінюватись в залежності від теми засідання, що виноситься на обговорення.

Допускається запрошення для проведення окремих засідань клубу фахівців з української мови, літератури, письменників, громадських діячів, учасників клубу.

Засідання клубу бажано проводити один раз на тиждень у визначений день.

ВИВЧАЄМО УКРАЇНСЬКУ МОВУ [Текст] : метод. пропозиції щодо роботи б-к в напрямку орг. курсів укр. мови та створення укр. розмов. клубів / Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одес. облдержадмін., Одес. обл. універ. наук. б-ка ім. М. Грушевського, Наук.-метод. від. ; [підгот. Ю. С. Амельченко ; комп'ют. набір Ю. С. Амельченко ; верстка, заг. редагування О. М. Ласкевич ; відп. за вип. О. А. Булгакова]. – Одеса, 2023. – 11 с. – 15х21,5. – 40 прим.: б. ц.